

... "HUMAYUN"DI ŞAH ƏSƏRİ

Fəxrəddin MEYDANLI

Azərbaycan muğam sənətinin korifeylərindən olan Əlibaba Məmmədov haqqında xatirə yazmaq, sözün düzü mənimsənən çox da asan deyil.

Çünki, yaxın keçmiş qədər mütəmadi olaraq zənleşərək halını-əhvalını öyrəndiyim, hər dəfə də şirin və bəlağətli səsiylə "Meydanlı, sən necəsən?" deməsi canıma yağ kimi yayılan bir adam-Böyük İnsan haqqında keçmiş zamanda danışmaq düzü çox çətinidir.

Xatırladım ki, Əlibaba müəllimə sənət yoldaşları və el arasında hörmət mənasında adətən ƏMİ deyə müraciət edilirdi.

ƏMİyə tanışlığımız, səmimi ƏMİ-bala münasibətimiz ana kanalımız olan Azərbaycan televiziyasının gənclər arasında iki ildən bir keçirdiyi "Televiziya Muğam Müsabiqəsi" layihəsi çərçivəsində gerçəkləşmişdir.

Hər dəfə iki ay yarım, üç ay müddətində davam edən layihənin hər həftənin II və IV günlərində keçirilirdiyi məkanda (əvvəllər Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahni Teatrında, sonradan isə Beynəlxalq Muğam Mərkəzində) ƏMİ ilə hər dəfə görüşər öpüşər, hal-əhval tutar və mütləq şəkil çəkdirədik.



ƏMİ ona müraciət eləyən hər kəslə böyük məmnuniyyətlə şəkil çəkdirər və gülərək xoş söz deməyi də unutmazdı.

O mənimsənən şəkil çəkdirməyə isə böyük önəm verirdi. Çünki adətən üzrə mən, kiminlə şəkil çəkdirməyimdən asılı olmayaraq, həmin kadrları çap elətdirərək, arxasına şəkilin çəkildiyi tarixi, məkanı və kadirə olan adamların adlarını yazmaqqla zərflərə yerləşdirərək şəkil sahiblərinə çatırmaqdan zövq alardım.

ƏMİlə olan şəkilləri isə xüsusi proqramla emal elətdirər, üzündə olan qırıqları hamarladar və sonra Ona təqdim edərdim. Bu ƏMİNİN çox xoşuna gəlirdi və deyirdi ki, "Meydanlı, sənənlə olan şəkillərimi kitablara və qəzetlərə verirəm, çünki sən mənəni şəkildə "cavanlaşdırırsan"..."

Əlibaba Məmmədov Azərbaycan Muğam sənətinin mahir və ustad bilicilərindən idi. O, hər muğamı şöbə-şöbə, hətta "Əbülteş" kimi ən kiçik fraqmetli-bir notlu şöbələri belə əzbərdən bilir və bildiklərini müraciət edən peşə yoldaşlarına, xüsusən də gənc nəslə çox böyük həvəslə aşılayar və onun "əlidən kimsə nəşə ala bilərdisə", ƏMİ buna çox sevinərdi ki, verdiyi əldə-zehinlərdə qaldı, yerə düşmədi, havaya buxarlanmadı.

Əlibaba müəllim I Telemuğam müsabiqəsində (2005) VII telemuğam müsabiqəsində (2019) mütəmadi şəkildə "Münsiflər heyyyəti"nin üzvü olmuş və o müsabiqə zamanı gənc iştirakçıların ifa etdikləri bu və ya digər muğam-təsnif nümunələrini diqqətlə dinləyər, onu təmin edən məqamlarda isə razılıq əlaməti olaraq başını şaquli şəkildə astaca tərpedər və istər sözlərin düzgün deyilməsini və tələffüzünü, istərsə də ifanı səbrlə təhlil edər, ifaçının buraxdığı səhv yeri əyani şəkildə elə yerindəncə düzgün oxuyaraq ona nümayiş elətdirər və ən obyektiv qiyməti də elə o verərdi. Hər dəfə gələcəyinə inandığı ifaçıya güzəşt olaraq bir xal artıq avans versə belə, həmin ifaçının növbəti dəfəki çıxışında bunu mütləq diqqətə çatdırardı.

ƏMİ çox səmimi, sədaqətli, ədalətli, düşüncəsi ilə dedikləri eynilik təşkil edən əsil Azərbaycan ixtiyar-axsaqqalı idi.

Əlibaba Məmmədov ötən 50-ci illərinin yetirməsidir. O, əslən Bakının Maştağa kəndindən olsa da, uzun illər İçərişəhər memarlıq kompleksinin ərazisində, son zamanlarını isə Vorovski kimi tanınan ərazidə Ölke Prezidentinin bağışladığı mənzilində yaşamışdır.

Əlibaba Məmmədov Azərbaycan klassik muğamımızın korifey ustadlarının hamısından öyrənilə-yararlına da, onun ustadı müqtədir muğam bilicisi, müxtəlif ali orta ixtisas musiqi məktəblərində indi də dərslik kimi istifadə olunan "Muğam proqramı"nın

tərtibçisi, sənət adamları arasında AĞA kimi tanınan mərhum Seyid Şuşinski (rəhmətlər) olmuşdur.

Əlibaba Məmmədov muğamları tez qavramağına və düzgün ifa elədiyinə görə AĞA-nın ən sevimli tələbələrindən olmuşdur...

O bütün muğamları şəstlə, sevə-sevə, özünə-məxsus tərzdə oxusa da, "Humayun" muğamı onun ən çox sevdiyi muğam-möhürbəndi idi. Elə təsadüfi deyil ki, Əlibaba Məmmədov solisti olduğu Müslüm Moqamayev adına Azərbaycan Dövlət Akademik Filarmoniyasında ötən əsrin 60-cı illərinin sonlarında yaratdığı və rəhbəri olduğu xalq çalğı alətləri ansanblına da "Humayun" adını vermişdir.

"Humayun" ansanblı dövrünün ən populyar musiqi kollektivlərindən biri idi. Bu ansanbl Səxavət Məmmədov (rəhmətlər), Məmmədbağır Bağırzadə (rəhmətlər), Təhmiraz Şirinov (Allah bərəkətli ömür versin), Zümrüd Məmmədova (Allah bərəkətli ömür versin) kimi çoxsaylı müğənnilərimizə sənət şəhadət-naməsi vermişdir.

"Humayun" ansanblı "Azkonsert"-in xətti ilə Azərbaycanın elə bir guşəsi olmayıb ki, orada dövlət tədbirlərində, kənd təsərrüfatı işçilərinin-pambıqçıların, tütünçülərin, meyvəçilərin, heyvandarların-sadə peşə adamlarının qarşısında sürəklilə alqışlarla qarşılanan çıxışlar etməmiş olsun.

"Humayun" ansanblı dünyanın bir çox yerlərində də Ölkəmizi uğurla təmsil eləmişdir.

ƏMİ söhbət eləyirdi ki, Səxavət Məmmədovu ansanblıma yenidən qəbul eləmişdim ki, bizi Moskvaya dövlət tədbirinə qostrola yolladılar. Konstr bitdikdən sonra, gördüm ki bir yetkin ziyalı kişi ansanblın rəhbərini axtarır. Mən özümü təqdim elədikdə, O, "sizin balaca ifaçınız hanı?"-deyə soruşanda, bildim ki, Səxavəti nəzərdə tutur. Səxavəti çağırıdım və, siz deməyin burun boğaz həkimi olan bu şəxs, Səxavətin boğazına hansısa sünni cihazın yerləşdirildiyindən şübhələnərək, ona ağızını açmasını xahiş elədi və Səxavətin boğazında heç bir sünni şey olmadığını görünəndə, "bir şey oxuya bilərsənmi" deyərək, müraciət elədi. Səxavət əlini qulağının dibinə qoyaraq bir zəngülə vurdu ki, həkim təəcübünü gizlədə bilmədi. Məndən soruşanda isə ki, bu nə səsi, mən ona bu bülbül səsi-ləhcəsidir dedim...

ƏMİ söhbətlərinin birində mənə söyləyirdi ki, Nardaran toylarının birində sərpayı mənə yaxınlaşıb bir gəncin ifasına imkan yaratmağıma və onun ifasına qiymət verməyimi xahiş elədi. Mən razılışdım. Və bir kənd yeniyetməsi gəlib ədəblə salaməleyk elədi və mən ona ifa üçün şərait yaratdım.

Düzü onun ifası və səsi çox xoşuma gəldi. Bu sonralar məşhurlaşan və ƏMİ-nin dəvəti ilə "Humayun"-un aparıcı solistlərindən olan Məmmədbağır Bağırzadə imiş.

Bəzən dinlədiyimiz bir muğam ifaçısının səsini başqa bir muğam ifaçısının səsi ilə qarışdırsaq da, Əlibaba müəllimin səsini ilk notdan tanımaq olur. Çünki onun səsini tembrini, ahəngini, ifa tərzini başqaları ilə qarışdırmaq mümkün deyildir-o, Əlibaba idi ki, Əlibaba-tək, vahid və yeganə...

Əlibaba müəllimin səsi orta registrdə işləyən səslərdən olmasına baxmayaraq, o ən zil səs tələb olunan muğamları belə çox məharətlə, özü də Özünün təbircinə desək "qışqırqışqır", səlis, sözləri aydın şəkildə deməklə ifa eləməyi bacarırdı.

ƏMİ söz bilicisi, söz sərrafı idi. O, ahıl yaşında da Fizulinin, Seyyid Əzimin və digər qəzəlxanlarla yanaşı, xüsusən də Əliağa Vahidin qəzəllərinin əksəriyyətini əzbərdən söyləməkdə mahir idi.

ƏMİ həm də yaradıcı ifaçı idi. Onun bir çox şairlərimizin, elə özünün də sözlərinə bəstələdiyi dördyüzdən çox mahnı və təsnifin əksəriyyəti, artıq xalq mahnısı statusunu qazanmışlar. Bunların sırasında II Qarabağ müharibəsi zamanı (2020) şəhid zirvəsinə ucalmış Xudayarı ifasında səslənən "Dumanlı dağların başında durdum, Dumandan özümə bir xeymə qurdum. Keçdi xəyalımdan öz gözəl yurdum, Dumanlar içində ümmana döndüm..." Əliağa Vahidin sözlərinə yazılmış "Vətən yaxşıdır" mahnısı "Xudayar təsnifi" adı ilə yaddaşlara yazılmasını xüsusi qeyd eləmək istərdim. ƏMİ özü də bunu belə qəbul edib, qürur hissi keçirirdi.

O, ustadı Seyyid Şuşinskidən öyrəndiyi ayrı-ayrı muğam şöbələrini birləşdirərək "Dəşti" muğamı yaratmışdır. Bəli, "Dəşti"-nin müəllifi sırf Əlibaba Məmmədovdur.

ƏMİ 1950-1980-ci illərdə toylara-el şənliklərinə, xüsusən də Bakı toylarına ən çox dəvət olunan sənətkarlardan olmuşdur.

Əlibaba Məmmədov həm də humanist, əliaçıq, səxavətli adam olmuşdur. O istər "Humayun"-un solistlərinə, istərsə də toylarda öz yerini gənc və istedadlı gənclərə verər, onların sənət aləmində yetkinləşməsinə, xalq arasında tanınmalarına şərait yaratmışdır.

O, həm də sənət yoldaşlarına çox hörmət və izzətlə yanaşardı.

Bir gün bir nəfər oğlunun toyuna dəvət eləmək məqsədiylə çətinliklə olsa da filarmoniya əməkdaşlarının birindən Əlibaba müəllimin ev ünvanını alır və onunla görüşərək gelişimin səbəbini anladır.

Bu zaman Əlibaba müəllim dəvət olunduğu toyların qeydiyyatını apardığı cib dəftərçəsini götürərək, gələn qonaqla toyun tarixini müəyyənləşdirib orada qeyd aparmaq istəyərkən, birdən sən hansı rayondan gəlmisən deyərək, soruşur.

Qonaq Kürdəmirdən gəldiyini deyincə, Əlibaba müəllim əlindəki dəftərçəni örtərək-"Kürdəmirdə Eynulla kimi (Eynulla Cəbrayilov nəzərdə tutulur) xanəndə ola-ola bura niyə gəlmisən, get onu da toyuna dəvət elə" deyir və qonaq da bu tövsiyyədən yararlanır...

Əlibaba Məmmədovun Azərbaycan musiqisininin muğamınınin təbliğindəki müstəsna rolu Ölkə rəhbərliyinin diqqətindən yayınmamışdır.

Ona "Azərbaycanın xalq artisti", "Prezidentin fərdi təqaüdü", "Şöhrət ordeni" "Şərəf nişanı" və "İstiqlal ordeni" kimi yüksək təltiflər verilmişdir.

Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev cənabları 2000-ci ildə bir qrup sənət adamına fəxri adları təqdim edən zaman, Əlibaba Məmmədovun yaxasına "Şöhrət ordeni"-ni taxaraq, "sənin bir mahnın var ee...", bəli-"Ürək deyir

yaşa hələ...”, bax, onu oxuya bilərsənmi deyərək, Əlibaba Məmmədov bu təsnifi musiqi müşayiəti olmadan oxumuş və Heydər Əliyevi kövrəlmişdir də...

“Şərəf nişanı” və “İstiqlal ordeni”ni isə möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları şəxsən onun yaxasına taxmışdır.

Azərbaycanın Birinci xanımı-Azərbaycanın Birinci Vitse prezidenti Mehriban xanım Əliyeva isə, Əlibaba müəllimin ziyarətə gedərək, onun səhhəti ilə, problemləri ilə maraqlanmış və onunla çox isti bir görüş keçirmişdir...

92 il şərəfli ömür yaşayan Əlibaba Məmmədov 26 fevral 2022-ci il tarixdə Haqqın dərgahına qovuşaraq, Bakıda-I Fəxri xiyabanda torpağa tapşırılmışdır

Bir el məsəli var:-Deyərlər ki, adam var evdən gedər, adam da var eldən gedər. Evdən gedən adam ancaq ev adamlarının yaddaşında qalar, eldən gedən adam isə, elin zehmində həkk olunar, yaddaşına hopar, gözlərində heykəlləşər.

Əlibaba müəllim ikinci qism adamlardan olduğu üçün, nə qədər qədərbilən Azərbaycan xalqı, Azərbaycan muğamı, türk dünyası var-deməli O da əbədiyaşarlardan olacaqdır.

Əziz ƏMİ, yatdığı yer rahat, məkanın behişt, ruhun isə Uca Dərgahda xoşhal olsun inşallah.

Amin!

Biri vardı, biri yoxdu, ƏMİ vardı-Əlibaba,
Coşqun çay tək çağlayardı, sığışmazdı o bir qaba.
Neçə gəncə sənət verib, yetişmişdi o savaba-
muğamların bilicisi, təsniflərin müəllifi,
O hər kəsin ƏMİsiydi, xoşlayardı bu təltifi.

Aram-aram oxuyardı, o salmazdı özün gücə,
Yorulmazdı, usanmazdı, o bilməzdi gündüz-gecə.
Hakim idi zamanına, bircə anın verməz becə-
şirin sözə sevinərdi, bəyənərdi xoş tərifi,
O hər kəsin ƏMİsiydi, xoşlayardı bu təltifi.

Sözün üstə çox əsərdi, odur sözün xiridarı,
Yeni bir söz tapardısı, bu söz idi dövlət-varı.
Şöbələrdə gəzişərdi, buğda-buğda, darı-darı-
yanlıq bir söz oxuyana, bağışlamaz bir hərifi,
O hər kəsin ƏMİsiydi, xoşlayardı bu təltifi.

“Hümayun”i yaratdı da, “Humayun”dı şah əsəri,
Sənətkarlar arasında, vardı sözünün kəsəri.
Yerindəcə barışdırar, biri-birindən küsəri-
incəliklə ayırd edər, zərif içindən zərifi,
O hər kəsin ƏMİsiydi, xoşlayardı bu təltifi.

Meydanlıya əziz idi, doğma idi ƏMİ kimi,
Ümman idi, görünməzdi sərhədləri, zəmi kimi.
Ləngərliydi, lövbərini sallayardı gəmi kimi-
öyrənərdi, öyrədərdi, yaşadardı o, maarifi,
O hər kəsin ƏMİsiydi, xoşlayardı bu təltifi.

01.02.2023-Bakı